

“Heilige Familie” van Charles Louis Saligo (1803-1874) “teruggevonden” in het stadhuis van Geraardsbergen

Jan COPPENS

In enkele publicaties over Charles Louis Saligo is er sprake van een werk van de kunstenaar in het Geraardsbergse stadhuis. Gabet heeft het over “Une Ste.-Famille (Hôtel-de-Ville de Grammont)” ⁽¹⁾ en Kramm schrijft: “Op het stadhuis zijner geboortestad, berust van hem Eene H. Familie.” ⁽²⁾ Ook Gaston Imbo beweert dat “De Heilige Familie” lange tijd in het stadhuis hangt maar voegt eraan toe dat dit werk ondertussen spoorloos is ⁽³⁾. Recente restauratiewerken spreken dit laatste echter tegen.

Er is wat verwarring over de geboortedatum en -plaats van Charles Louis Saligo. In de kunstwereld en op internet circuleert 1804 als geboortjaar. Op de Franse webstek van Wikipedia lezen we zelfs dat de schilder Charles Louis Saligo in het Franse Grammont (département Haute Saône) is geboren op 10 germinal XII (1804).

In zijn publicatie over noemenswaardige mannen en vrouwen schrijft P. Marcel echter dat Saligo geboren is op 27 februari 1803 (8 ventôse XI) in Geraardsbergen ⁽⁴⁾. Recent bronnenonderzoek in de geboorteregisters van de burgerlijke stand van Geraardsbergen bevestigt dit. Ook Gabet en Kramm spreken van “Grammont” in “Flandre orientale”, maar geven een verkeerd geboortjaar: 1804 in plaats van 1803. Vermoedelijk gebeurde de fout bij het omrekenen van de Franse republikeinse kalender naar de huidige (gregoriaanse) kalender.

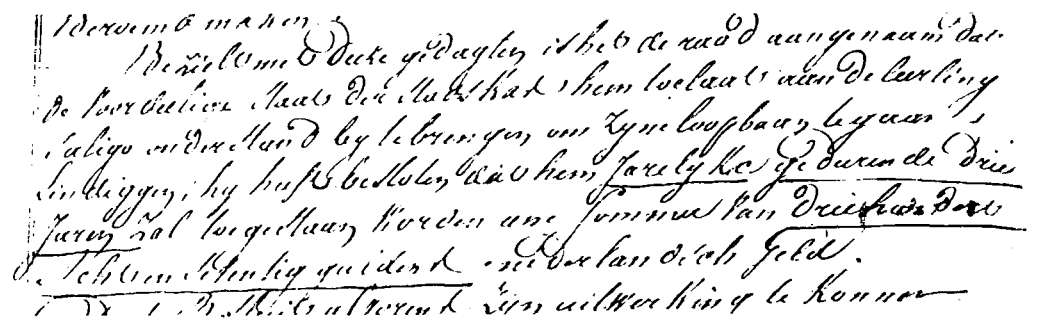
Charles Louis Saligo is de zoon van Adrien Louis, bierhandelaar uit Pa-

rike, en van Marie-Jeanne van Huffel. Zijn moeder is de nicht van kunstschilder Pieter van Huffel. Vanaf 1818 krijgt de jonge Saligo les van zijn oom Pieter van Huffel aan de Academie voor Schone Kunsten te Gent. Na vijf jaar wil de jonge Saligo zich verder verfijnen in Parijs en schrijft een brief met een verzoek tot een studiebeurs aan het stadsbestuur van Geraardsbergen.

In de zitting van de regentieraad van 1 maart 1823 wordt besloten Saligo “jaarlijks gedurende Drie Jaren zal toegestaan worden eene Somme van Driehonderd Achtenseventig guldens

Nederlandsch geld”. ⁽⁵⁾

Hij schrijft zich in als leerling van de Académie des Beaux-Arts te Parijs. Na zijn studies aan de Académie des Beaux-Arts wordt Saligo een leerling van Antoine-Jean Gros (1771-1835) die de persoonlijke portrettist was van Napoleon en zelf een leerling was van Jacques-Louis David (1748-1825). Gros schilderde in een classicistisch-romantische stijl. Théodore Géricault (1791-1824) en later Eugène Delacroix (1798-1863) werden door hem beïnvloed ⁽⁶⁾. Saligo verblijft 25 jaar in Parijs en ondergaat de invloed van de grote schilders

Deze in de maan
Benoemde Dede gedagten is het de raad aangenomen dat
de heer Saligo maats die stadsraad hem toelaat aan de leerling
saligo inderhand by te brengen om zyne loopbaan te geven
in te leggen; hy heeft besloten dat hem jaarlijks gedurende drie
jaren zal toegestaan worden eene somme van Driehonderd
achtenseventig guldens te betalen als volgt.

Detail uit het verslag van de gemeenteraad van 1 maart 1823 waarin aan Charles Louis Saligo “jaarlijks gedurende drie jaren zal toegestaan worden een somme van driehonderd achtenseventig guldens”.

(1) CH. GABET, *Dictionnaire des Artistes de l'école française au XIXe siècle*, Paris, 1831, p. 621-22.

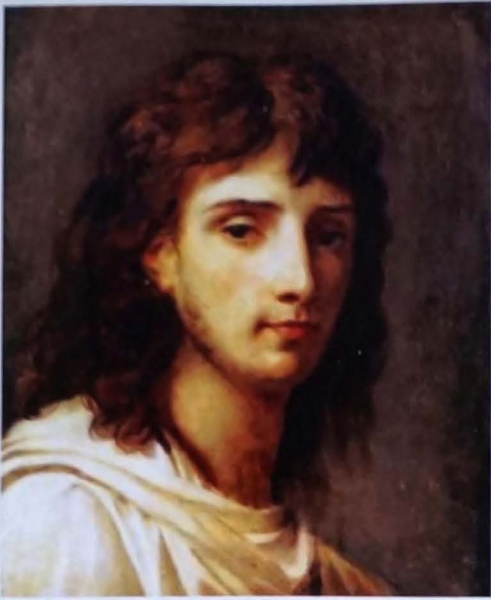
(2) CH. KRAMM, *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs, en bouwmeesters, van den vroegsten tot op onze tijd uitgegeven*, Amsterdam, 1861, p. 1438-39.

(3) G. IMBO, *Charles-Louis Saligo (1803-1874) schilder van portretten, historische & religieuze onderwerpen, stillevens in De Heemschutter* 109 (1992), p. 10.

(4) P. MARCEL (J. VAN KERCKHOVEN C.J.), *Noemenswaardige mannen en vrouwen uit het rijke verleden van Geraardsbergen XIIIe-XXe eeuw*, p.144-145.

(5) Bij P. Marcel lezen we “370 guldens”, G. Imbo neemt dit foutje over, er staat echter “driehonderd achtenseventig guldens”. RAR, Verslagen van de gemeenteraad van Geraardsbergen (met dank aan Jacques De Ro). Met het afschaffen van de vestiging Ronse bevinden de gemeenteraadsverslagen zich momenteel in Beveren-Waas.

(6) CH. GABET, *Dictionnaire des Artistes...*, p. 333-34; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/246595/Antoine-Jean-Baron-Gros>; http://en.wikipedia.org/wiki/Antoine-Jean_Gros

Portret van Antoine-Jean Gros (1771-1835), Saligo's leermeester in Parijs.

van de eerste helft van de 19de eeuw: Jean Auguste Ingres (1780-1867) en de eerder genoemde David, Gros, Géricault, maar vooral Delacroix.

In het Amsterdams Rijksmuseum bevindt zich trouwens een prachtig zelfportret van de schilder Charles Saligo op jonge leeftijd. Het is een kniestuk, de kunstenaar zittend aan een tafeltje met een schetsboek en een tekenpen in de hand. Het is geschilderd in olieverf op doek en meet 91 bij 74 cm. Het werk werd in 1824 vervaardigd en in 1826 aangeschaft door het Rijksmuseum.

Saligo studeert dus in Parijs en vertoeft als leerling-kunstenaar veel in het Louvre, wat in die tijd gebruikelijk is, want het museum fungeert dan hoofdzakelijk als werkplaats van jonge artiesten.

Al tijdens de woelige jaren van de Franse Revolutie begon het idee van een nationaal erfgoed zich te ontwikkelen en in 1791 besliste de Wetgevende Vergadering dat in het Louvre een museum gevestigd wordt. Op 10 augustus 1793 werd het Louvre geopend als museum, één van de oudste ter wereld. Aanvankelijk is het Louvre vooral een plek voor kunstenaars, zoals Saligo, om inspiratie op te doen. Ze hebben

hier de hele week de tijd voor, want het gewone publiek wordt alleen op zondagen toegelaten. Het is pas onder Napoleon III, die regeert van 1852 tot 1870, dat het mogelijk wordt voor de gewone burgers om ook op andere dagen dan zondag het museum te bezoeken, waardoor het eindelijk zowel qua collectie als openbare toegang een modern museum wordt.

Opmerkelijk is dat er in het stadhuis van Geraardsbergen als sinds mensenheugenis een getrouwe kopie hangt van het schilderij *La belle jardinière* van Rafaël, waarvan het origineel in het Louvre hangt. Het

stelt de Heilige Maria met het kindje Jezus en de kleine Johannes voor. De kopie hangt in een lokaal op de tweede verdieping van het stadhuis. Deze ruimte fungeert momenteel als kantoor van de cultuurdienst en was eerder trouwzaal en schepenzaal. Het werk staat beschreven in de catalogus *Kunstpatrimonium Geraardsbergen* van Lidwine Vander Heyde, waarin alle schilderijen van de Stad, de Abdij en het OCMW worden beschreven. Het is terug te vinden onder het nummer 9 getiteld *Madonna en Kindje Jezus met de kleine Johannes*. Het doek meet 1,20 x 0,80 m en is op het eerste zicht niet gesigneerd en

Zelfportret uit 1824 door Charles Louis Saligo. (Rijksmuseum Amsterdam)

(7) L. VANDER HEYDE, *Kunstpatrimonium Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 1985, p. 42-43.

"Madonna en kindje Jezus met de kleine Johannes," kopie naar Rafaëls "La belle Jardinière" (Stadhuis, Geraardsbergen)

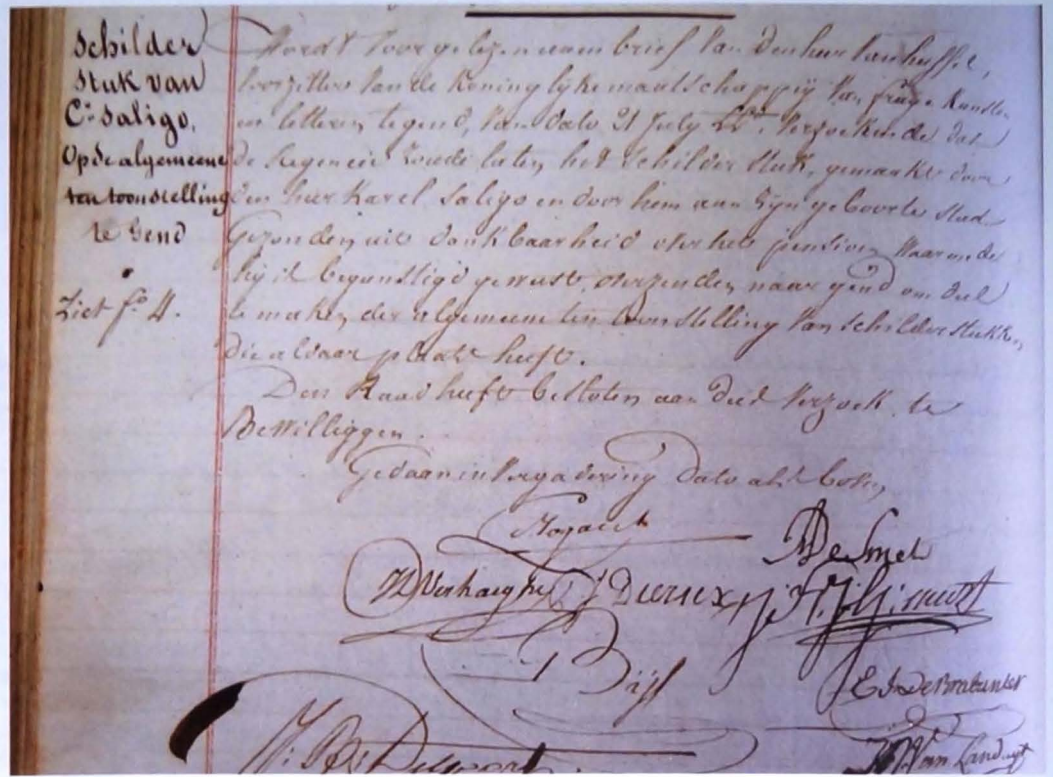

De originele "La belle Jardinière" van Rafaël (Louvre, Parijs).

gedateerd. Nu is het zo dat sinds 2000 schilderijen van het patrimonium van Geraardsbergen gerestaureerd worden met de steun van de Provincie Oost-Vlaanderen. Bij restauratiewerken aan de Geraardsbergse kopie van Rafaël door het restauratieatelier Bart Verbeke uit Gent komt echter de signatuur "Saligo" tevoorschijn. De naam is duidelijk te lezen op een rotsblok waarop de kleine Johannes de Doper zit. Hierdoor wordt het duidelijk dat met *Une Ste.-Famille* van Saligo eigenlijk *Madonna en Kindje Jezus met de kleine Johannes* wordt bedoeld. We mogen dus stellen dat het werk dat Saligo schonk aan de stad nooit

Detail met de signatuur van "Saligo" (Foto: restauratie atelier Bart Verbeke).

Verslag uit de gemeenteraad van 11 augustus 1826 met het verzoek van P. Van Huffel om het schilderij dat Saligo heeft geschonken aan de stad uit te lenen aan de tentoonstelling in Gent. (Met dank aan Jacques De Ro).

spoorloos is geweest en nagenoeg altijd in het Stadhuis is blijven hangen. Toch verhuisde het schilderij minstens twee keer naar Gent. De eerste maal is dit in 1826 voor een tentoonstelling op vraag van Saligo's oom Pieter van Huffel, voorzitter van de "Koninglijke (sic) Maatschappij van Fraye Kunsten en Letteren te Gend" (sic). Van Huffel schreef een brief met de vraag aan het stadsbestuur. De gemeenteraad van 11 augustus 1826 keurde de aanvraag goed (8). Door die brief weten we tevens dat Saligo een werk schonk aan de stad uit dankbaarheid voor zijn studiebeurs in 1823.

Van recentere datum is de periode dat het schilderij in het Gentse kunst atelier van Verbeke was voor restauratie. Er zijn enkele variaties in de benaming van het doek: *Ste.-Famille*, *Heilige Familie*, *La Belle Jardinière* en uiteindelijk *Madonna en Kindje Jezus met de kleine Johannes*. Volgens P. Marcel werd het werk geschilderd tijdens Saligo's verblijf op het atelier van Peter Van Huffel. Dit kunnen wij moeilijk aannemen, want het werk is qua kleur en com-

positie nagenoeg een exacte kopie van het origineel dat in het Louvre hangt. Details in het landschap, de kerk en de gebouwen op de achtergrond, de bomen, de blaadjes en de bloemen staan er in detail zoals op het origineel en dat in 1824 toen er nog geen fotografie bestond. Het doek is met zekerheid geschilderd in het Louvre zelf met het origineel voor zich als voorbeeld. Zoals we eerder schreven was dat in de eerste helft van de 19de eeuw in die tijd heel gebruikelijk.

In 1874 overleed Saligo op 71-jarige leeftijd in Sint-Joost-ten-Node. In de kerk van Sint-Joost hangen nog twee schilderijen van zijn hand: "Aanbidding van de herders" en "Jezus tussen de rechtsgeleerden", beide gedateerd en getekend door Saligo uit 1859. De kerk en haar onroerende goederen werden op 4 juni 2009 beschermd door een KB van het Brussels hoofdstedelijk gewest.

(8) Zie noot 5.